

Danskernes adfærd og holdninger til corona-epidemien

Resultater fra HOPE-projektet
Professor Michael Bang Petersen
Professor Andreas Roepstorff

23/9/2020

SCHOOL OF BUSINESS AND SOCIAL SCIENCES
AARHUS UNIVERSITET

HOPE

1 HOPE-projektet giver en løbende monitorering af corona-epidemien set med befolkningens øjne

1.1 Baggrund for undersøgelsen

Grundkernen i at håndtere en epidemi er, at befolkningen skal ændre adfærd på centrale områder i deres professionelle og private liv, og de skal gøre det hurtigt. Det er de raskes adfærd i dag, der skaber næste uges smitteudvikling. Er alle grupper i samfundet tilstrækkeligt opmærksomme, føler de sig tilstrækkeligt klædt på, og følger de rent faktisk myndighedernes råd? Disse spørgsmål er afgørende for at stoppe epidemien. I et demokrati kræver det troværdigt politisk lederskab at sikre befolkningens adfærdsændringer. Vi måler derfor også løbende befolkningens bekymringer og deres opbakning til den førte politik. Det er en klassisk samfundsfaglig problemstilling at beskrive og forudsige adfærdsændringer. Vores undersøgelser følger udviklinger i danskernes reaktioner på corona-epidemien på baggrund af vores erfaringer med samfundsvidenskabelig forskning og metode. Datagrundlaget indsamles af hhv. Epinion og Kantar Gallup, som del af HOPE-projektet (www.hope-project.dk), der er finansieret med 27 millioner kroner af Carlsbergfondet.

Michael Bang Petersen

Professor, PhD
Department of Political Science
Aarhus University, Denmark

Andreas Roepstorff

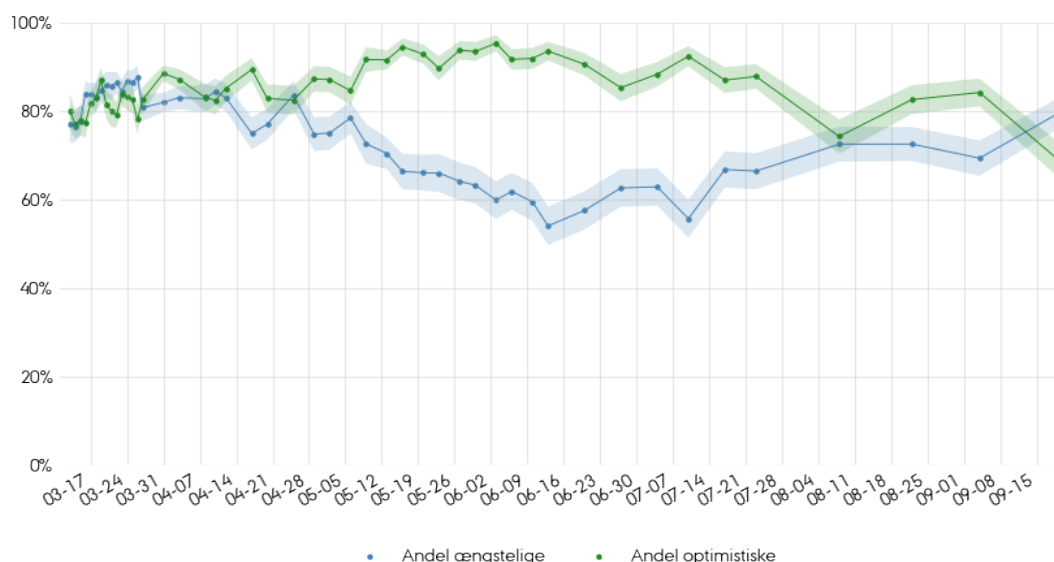
Professor, PhD
Interacting Minds Centre
Aarhus University, Denmark

1.2 Hovedresultater fra undersøgelsen - 23. september 2020

- Udover den generelle udvikling i danskernes holdninger og adfærd indeholder denne rapport nye data om (1) danskernes adfærd og holdninger sammenlignet med andre lande, og (2) et fokus på unges adfærd og holdninger sammenlignet med resten af befolkningen.
- Danskerne reagerer i høj grad følelsesmæssigt på de seneste ugers højere smittetal. Konkret observerer vi det laveste niveau af optimisme for hele perioden (inklusiv på nedlukningsdagen 13. marts), ligesom bekymringen har nået det højeste niveau siden starten af maj.
- Den stigende smitte kommer også til udtryk i danskernes adfærd, hvilket konkret ses ved en øget grad af håndhygiejne og et lavere antal kontakter. Det er først og fremmest antallet af kontakter med fremmede, der er reduceret. Dette kan indikere, at danskerne primært har reageret ved at undgå offentlige forsamlings, men i mindre grad har ændret på deres adfærd overfor familie og venner.
- Et væsentligt opmærksomhedspunkt er, at den seneste måling viser den lavest målte andel af danskere, som føler, at de har tilstrækkelig viden om, hvordan de skal forholde sig til corona-virussen. Ideelt ville danskernes selvvaluerede handlekompetence ift. smitteforebyggelse stige, som pandemien skrider frem. Men udviklingen har været den modsatte. Dette er ikke mindst vigtigt, da analyser under den første del af nedlukningen viste, at en klar forståelse for sundhedsrådene var den vigtigste faktor for den konkrete smitteforebyggende adfærd (<https://psyarxiv.com/uzwgf/>). Yderligere analyser fra andre dele af HOPE-projektet understreger ligeledes, at danskernes opfattelse af sundhedsrådene er i opbrud (<https://bit.ly/2RNsoa5>). Dette kan muligvis afspejle, at borgerne oplever det som en ny situation at skulle agere smitteforebyggende i et genåbnet samfund og efterlyser yderligere vejledning.
- Rapporten viser, at Danmark er et af de vestlige lande, hvor færrest undgår forsamlings med mere end 10 personer. Ligeledes er Danmark også det land i undersøgelsen, hvor de unge har flest kontakter med venner og bekendte. Omvendt har danskerne klart det højeste niveau af håndhygiejne. En mulig fortolkning på disse modsatrettede resultater er, at danskernes kontaktmønster ikke udtrykker en manglende opmærksomhed på virus blandt befolkningen. I stedet kan danskerne i forbindelse med genåbningen have fået opfattelsen, at kontakter er mindre væsentligt for smitte end hygiejne, blandt andet på baggrund af udmeldinger fra myndighederne selv.
- Den højere sociale aktivitet i det danske samfund har også positive konsekvenser. Sammenlignet med de andre lande har danskerne således i høj grad talt med familie og venner indenfor den seneste uge. Det kan tyde på, at mulighed for fysisk kontakt øger den sociale kontakt i almindelighed. Ligeledes føler danskerne i mindre grad, at de står alene i den nuværende situation. Ligeledes ser vi, at kun 9 procent af danskerne angiver, at de ikke kan blive ved med at overholde restriktionerne mod corona-virus ret meget længere. De positive psykosociale konsekvenser af social kontakt er en væsentlig faktor, som myndighederne også bør medtænke igennem et langstrakt pandemi-forløb. Et opmærksomhedspunkt i den forbindelse er, at omkring 20 % af de 18-29-årige angiver, at de ikke kan overholde restriktionerne meget længere.
- Rapporten inkluderer ny data på danskernes holdninger til forskellige restriktioner. Danskerne støtter i høj grad op om restriktioner vedrørende aflysning af offentlige og private arrangementer (+100 deltagere) samt at forbyde indrejse for udlændinge fra specifikke regioner. Desuden er der moderat til høj opbakning til nedlukning af alle ikke-essentielle arbejdspladser og at gøre det obligatorisk at bære mundbind på offentlige steder. Dette tyder på en relativt stor opbakning til de eksisterende restriktioner.

2 Danskernes optimisme er på det laveste niveau for hele perioden. Samtidig har bekymringen nået det højeste niveau siden starten af maj.

2.1 Udvikling i danskernes holdning til corona-epidemien

Note: N = 26.326. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret "I nogen grad" eller "I høj grad" til følgende spørgsmål: "I hvilken grad frygter du konsekvenserne af den nuværende situation med corona-virussen" og "2) I hvilken grad er du optimistisk i forhold til at Danmark indenfor den nærmeste fremtid kan få kontrol over corona-virussen."

2.2 Vi forventer, at corona-krisen forløber i tre faser

Fase 1: Ændring af hidtige vaner

Her er det afgørende, at befolkningen oplever en balance mellem ængstelighed og optimisme. Borgere skal være ængstelige nok til at kunne ændre deres vaner, og optimistiske nok til, at de er motiverede til det.

Fase 2: Etablering af nye vaner

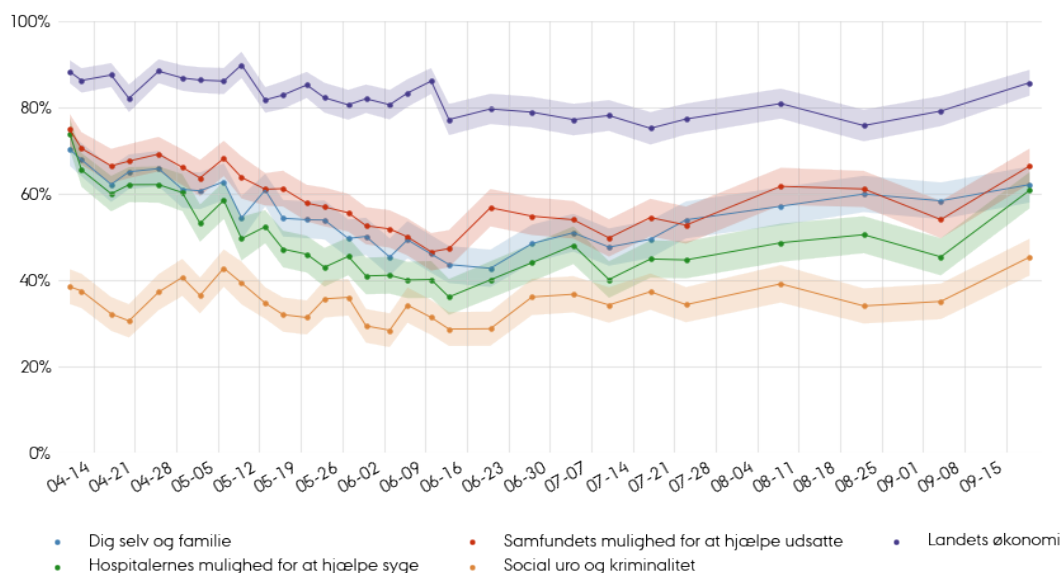
Når befolkningen har lært at "stå sammen om at holde afstand" skal disse vaner grundfæstes og en ny hverdag begynde. Ængstelse på dette tidspunkt kan være tegn på mental mistrivsel, og det er vigtigt, at befolkningen kan bevare optimisme under isolationen.

Fase 3: Fastholdelse af nye vaner

Under genåbningen af samfundet placeres ansvaret for at "holde afstand" på den enkelte. Fra et smitteperspektiv er det derfor vigtigt, at gøre det så nemt som muligt at gøre det rigtigt. Det er vigtigt at være opmærksom på, at optimismen under dette lange seje træk bevares samtidig med en dalende bekymring ikke fører til et tilbagefald til de gamle vaner. Hvis smittespredningen stiger for meget, kan det medføre nye behov for at lukke lokalt ned og dermed en tilbagevenden til Fase I.

3 Danskerne bekymrer sig i særlig grad for samfundsøkonomien, og denne bekymring er stigende. Desuden stiger særligt bekymringen for I) hospitalernes mulighed for at hjælpe de syge og II) samfundets mulighed for at hjælpe udsatte.

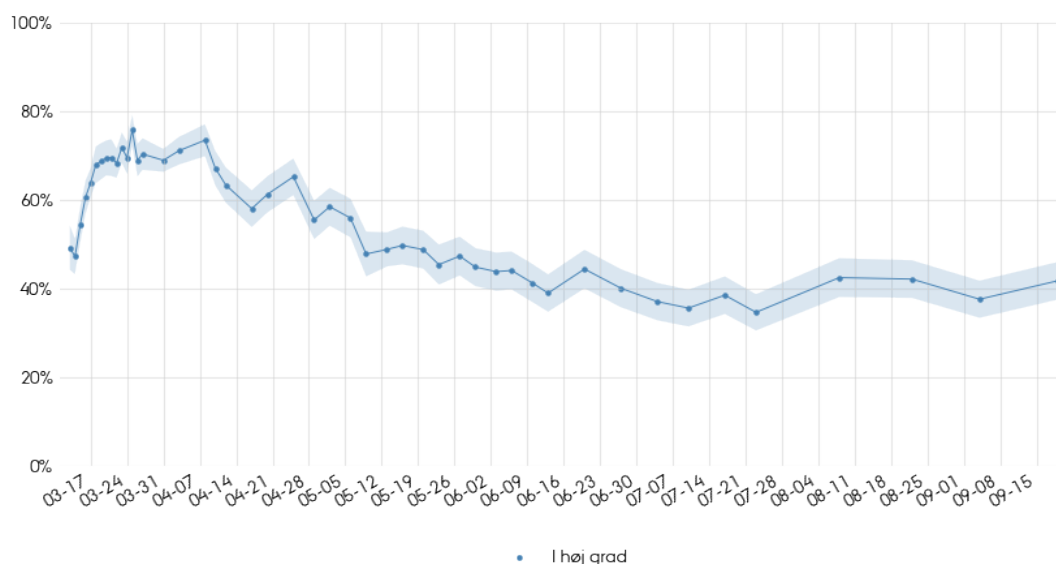
3.1 Udvikling i danskernes bekymring

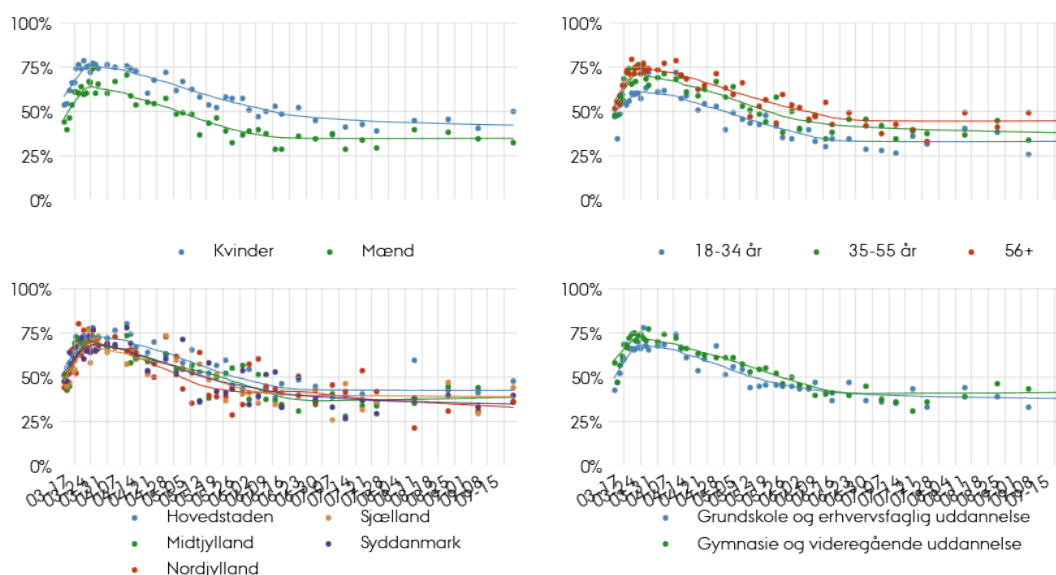
Note: N = 14.901. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret "I nogen grad" eller "I høj grad" til følgende spørgsmål: "I hvilken grad er du bekymret for konsekvenserne af corona-virussen... 1) for dig og din familie?, 2) for hospitalernes mulighed for at hjælpe syge?, 3) for samfundets mulighed for at hjælpe de udsatte?, 4) på social uro og kriminalitet?, 5) på landets økonomi?".

4 Andelen der i høj grad oplever at have ændret adfærd har de seneste måneder været nogenlunde stabil på omkring 40 procent. Denne andel er uforandret trods den forværrede smittesituation. Det er fortsat yngre mænd som i mindst grad oplever at have ændret adfærd.

4.1 Andel af befolkningen, der oplever høj grad af ændret adfærd

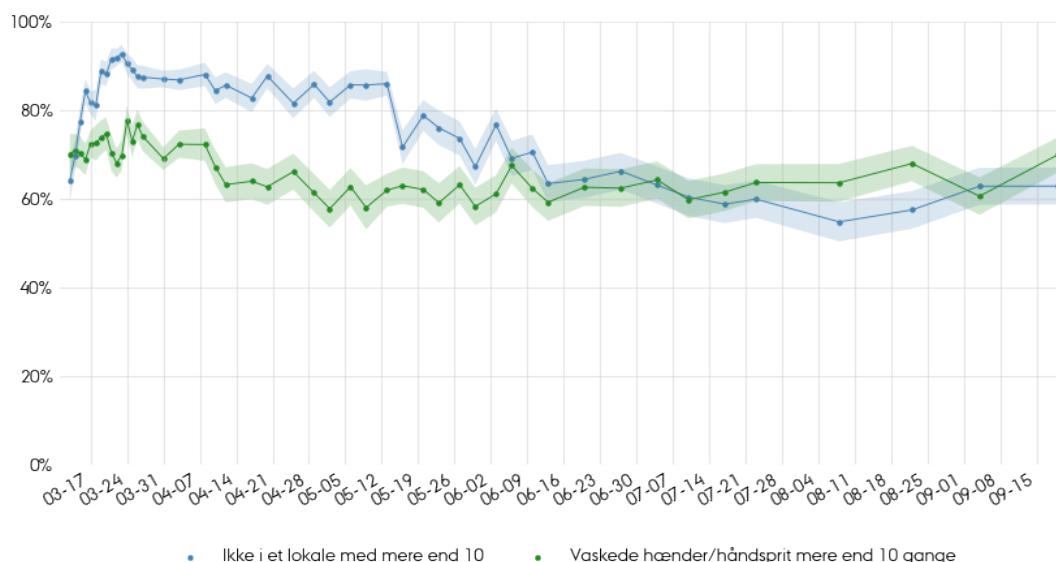
4.1.1 Udvikling i danskernes adfærd fordelt på demografiske variable

Note: N = 26.326. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figurene viser udviklingen i andelen, der har svaret "I høj grad" til følgende spørgsmål: "I hvilken grad føler du, at den nuværende situation med corona-virussen har fået dig til at ændre adfærd for at undgå at sprede smitte?", opdelt på henholdsvis køn, alder, region og uddannelse.

- 5 Ca. 65 procent af danskere undgår lokaler med mere end 10 personer. Dette er markant lavere end niveauet under nedlukningen i foråret. Danskernes håndhygiejne er fortsat høj. Omkring 70 procent af danskerne rapporterer, at de vasker hænder eller bruger håndsprit mere end 10 gange i løbet af en dag.

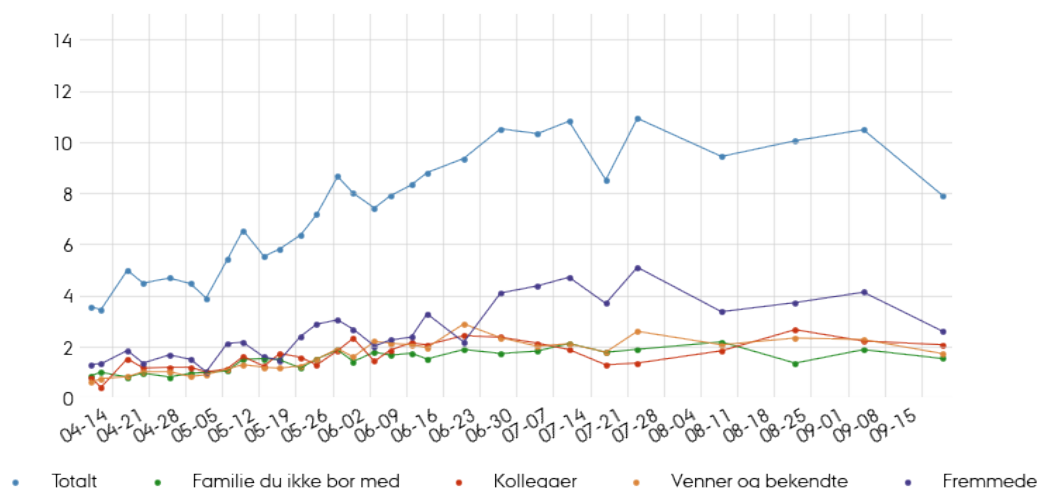
5.1 Udvikling i danskernes selvrapporterede smitteforebyggende adfærd

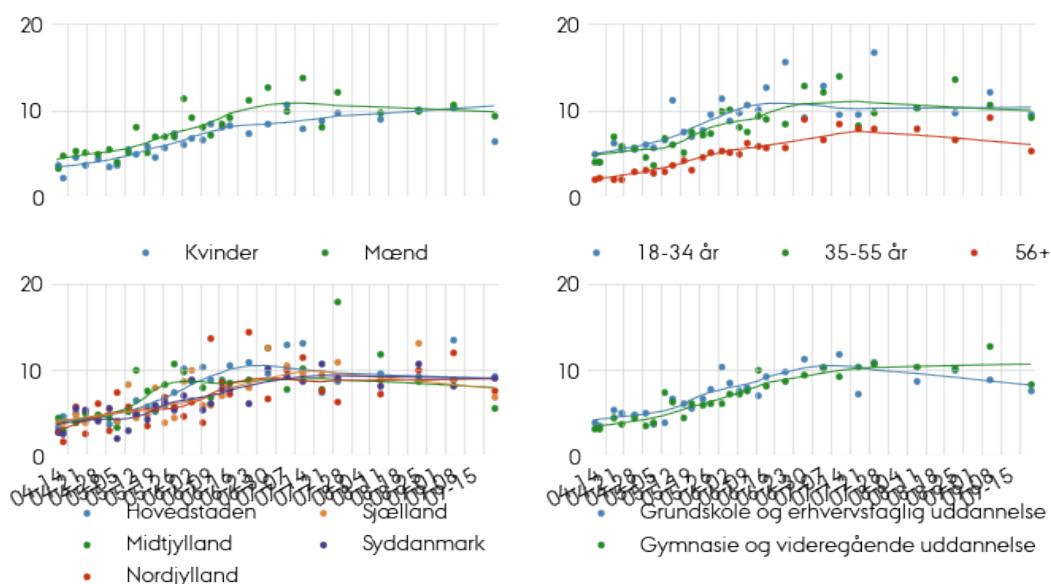
Note: N = 26.292. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret henholdsvis 1) "Nej" og 2) "+10" til følgende spørgsmål: 1) "Var du i et lokale med mere end 10 mennesker i går?" og 2) "Hvor mange gange vil du anslå, at du vaskede hænder eller brugte håndsprit i går?".

6 De seneste uger er der sket et fald i antallet af kontakter i løbet af et døgn. Dette skyldes særligt et fald i antallet af kontakter med fremmede. Til gengæld er der ikke sket de store ændringer i kontakter med nære relationer.

6.1 Udvikling i danskernes kontaktadfærd

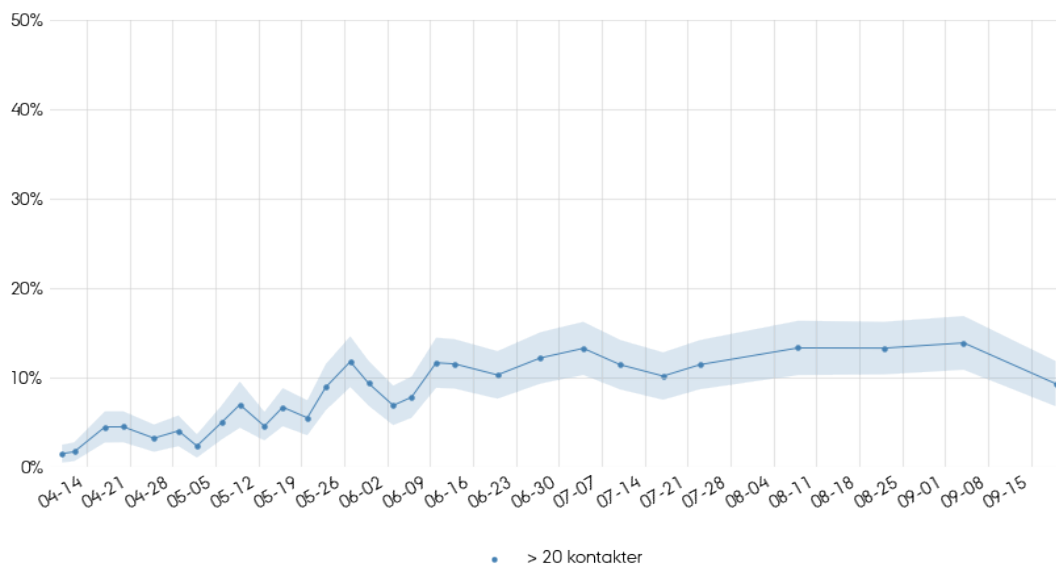
6.1.1 Udvikling i danskernes kontaktadfærd fordelt på demografiske variable

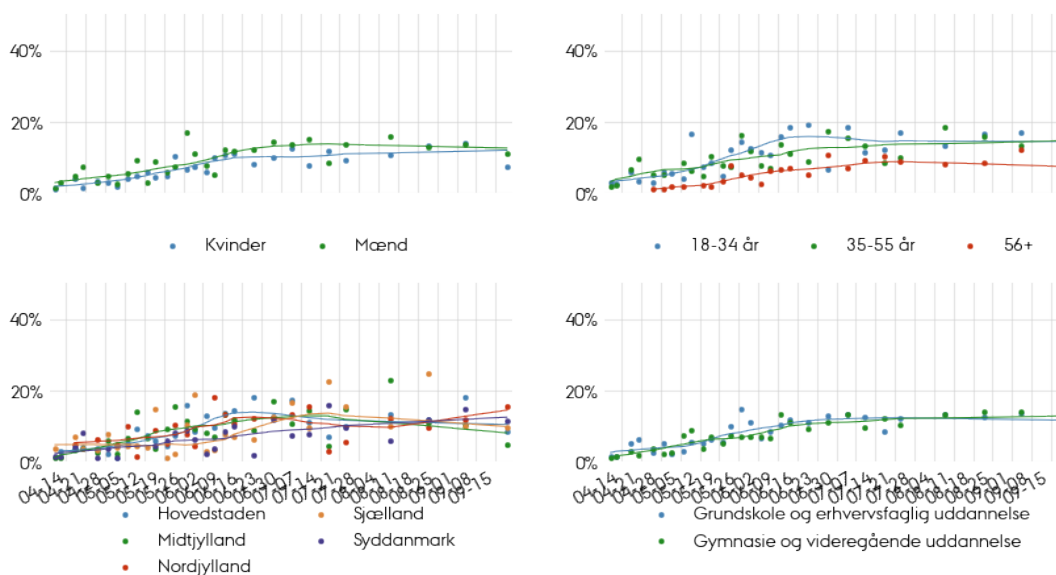
Note: N = 14.813. Figuren viser udviklingen i det gennemsnitlige antal kontakter for henholdsvis 1) Øvrig familie, som du ikke bor sammen med, 2) Kollegaer, 3) Venner og bekendte (dvs. folk du kender navnet på), og 4) Fremmede (dvs. folk som du ikke kendte i forvejen), opdelt på henholdsvis køn, alder, region og uddannelse. Kontakter forstås her som personer, man har været tættere på end 2 meter i mindst 2 minutter.

7 Andelen af danskerne, som har mange kontakter (dvs. mere end 20) på et enkelt døgn er faldet til omkring 10 %. Særligt ældre har minimal kontakt til andre.

7.1 Andelen af potentielle superspredere

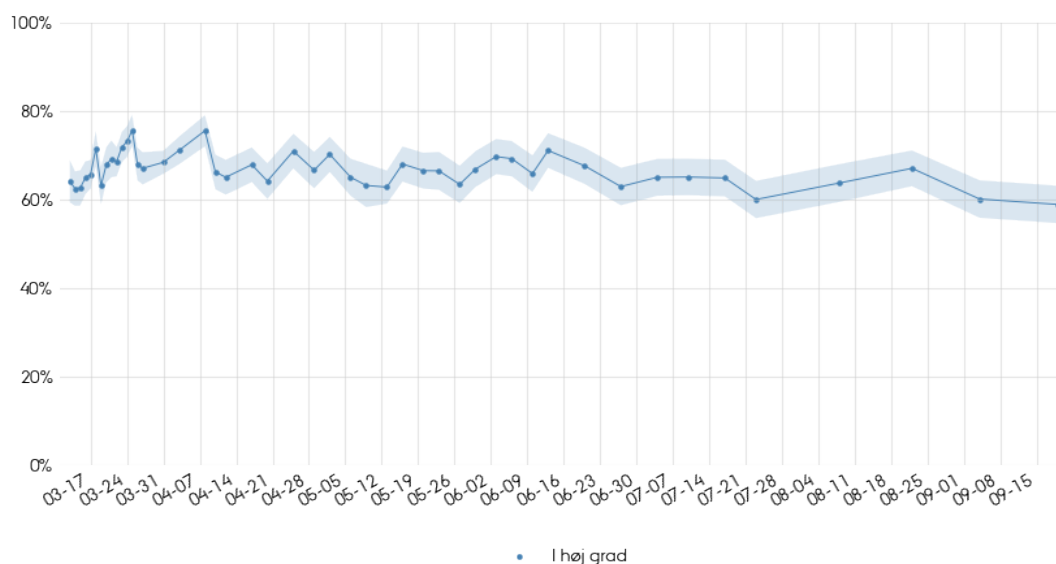
7.1.1 Udvikling i antal med mere end 20 kontakter fordelt på demografiske variable

Note: N = 14.813. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har haft mere end 20 kontakter det seneste døgn, opdelt på henholdsvis køn, alder, region og uddannelse. Kontakter forstås her som personer, man har været tættere på end 2 meter i mindst 2 minutter.

8 Forskning i epidemier viser, at følelsen af at have tilstrækkelig viden er vigtig for borgernes efterlevelse af sundhedsmyndighedernes råd. Andelen af danskerne som føler, at de har den fornødne viden, har nået det laveste niveau siden dagen for nedlukningen.

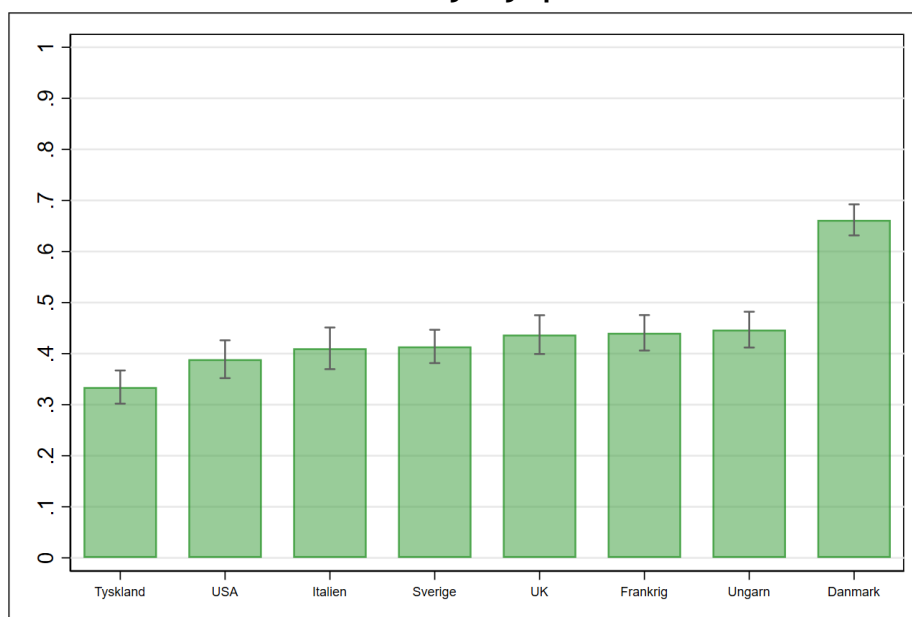
8.1 Andel af befolkningen, der i høj grad føler, at de har tilstrækkelig viden om, hvordan de som borgere skal forholde sig corona-virussen

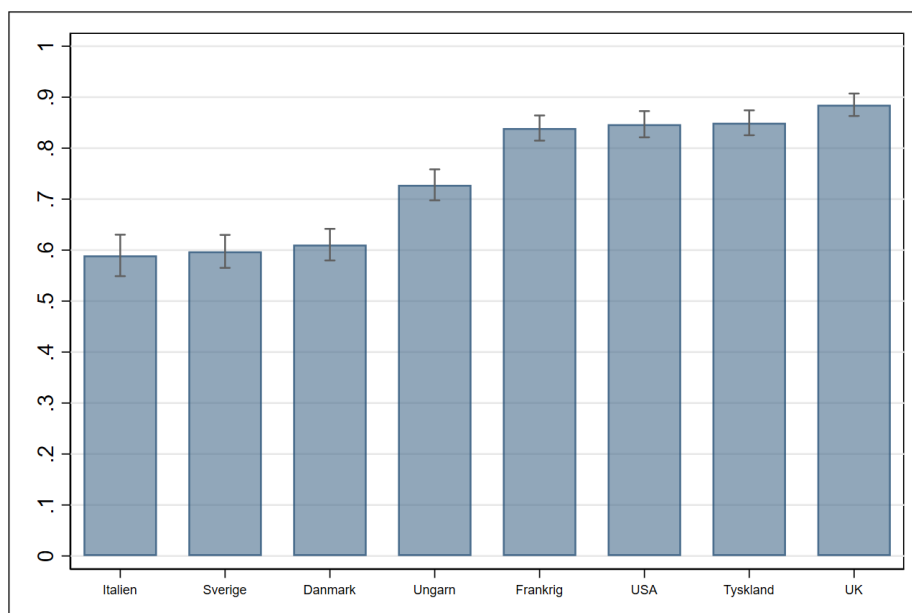
Note: N = 26.326. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret "I høj grad" til følgende spørgsmål: "I hvilken grad føler du, at du har tilstrækkelig viden om, hvordan du som borger bør forholde dig til corona-virussen?"

- 9 Danmark er det land i undersøgelsen, som har det klart højeste niveau af håndhygiejne. Til gengæld er Danmark også et af de lande, hvor færrest undgår at være i et lokale med mere end 10 personer. Dette tyder på, at danskerne i højere grad er opmærksomme på hygiejne end fraværet af kontakt i deres smitteforebyggende adfærd.

9.1 Andel der vasker hænder +10 gange på tværs af lande

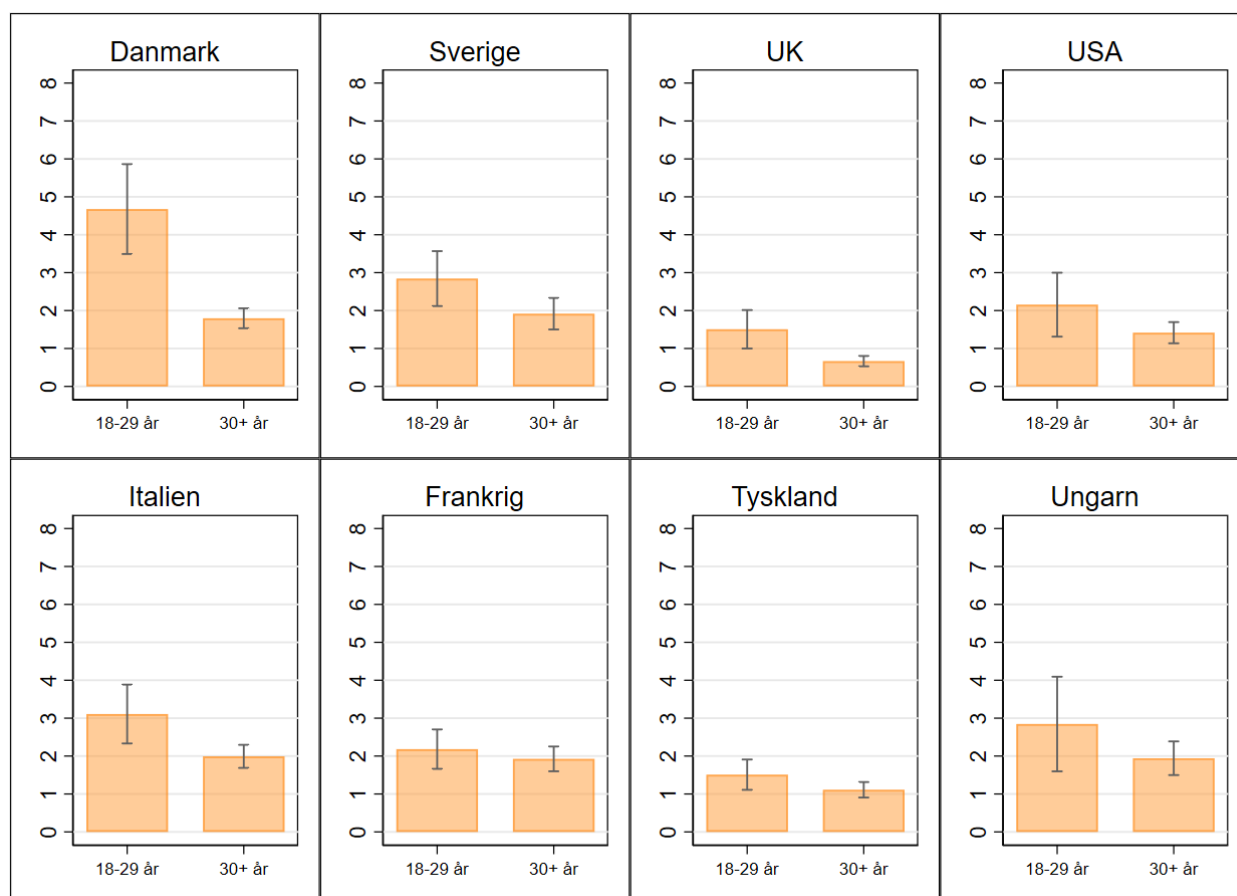
9.2 Andel der undgår lokaler med mere end 10 personer på tværs af lande

Note: N = 8.616. De lodrette streger på søjlerne indikerer 95% konfidensintervaller. Figurene viser andelen, der har svaret henholdsvis 1) "+10" og 2) "Nej" til følgende spørgsmål: 1) "Hvor mange gange vil du anslå, at du vaskede hænder eller brugte håndsprit i går?" og 2) "Var du i et lokale med mere end 10 mennesker i går?". Figurene indeholder data for perioden 16/8-19/9.

10 Danmark er det land hvor unge har flest kontakter med venner og bekendte sammenlignet med de resterende lande i undersøgelsen.

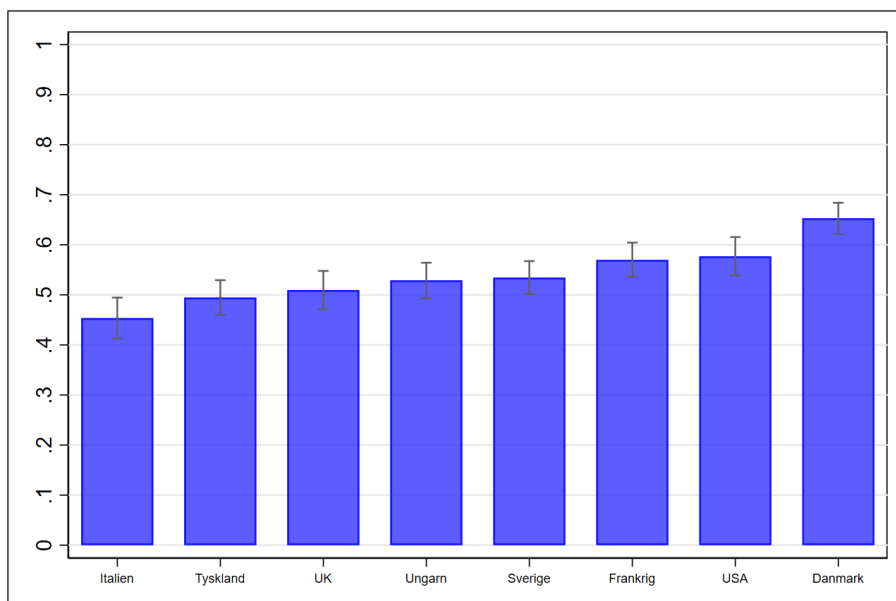
10.1 Unges kontakter med venner og bekendte på tværs af lande

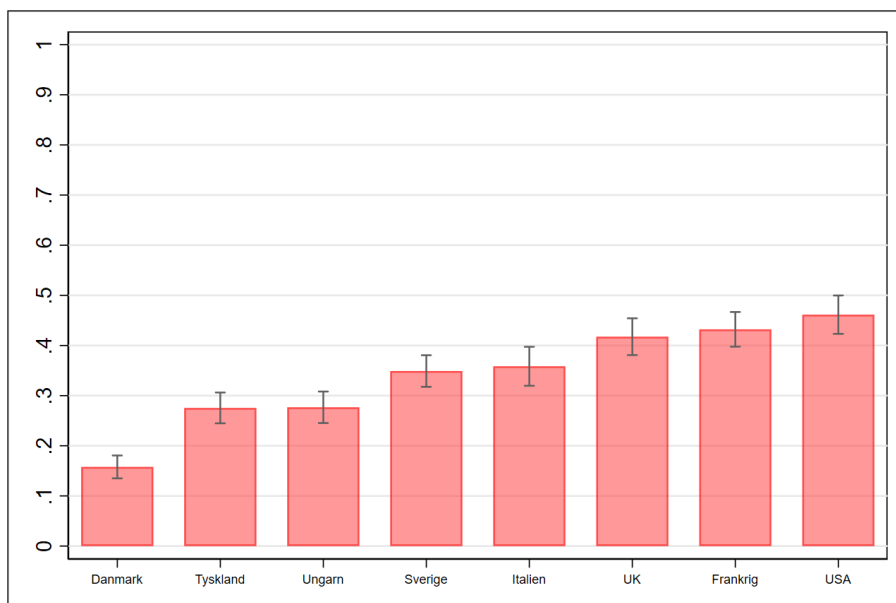
Note: N = 8.534. De lodrette streger indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser det gennemsnitlige antal kontakter med venner og bekendte i løbet af et døgn opdelt på henholdsvis 18-29 årige og resten af befolkningen. Figurerne indeholder data for perioden 16/8-19/9.

11 En positiv konsekvens af den højere social aktivitet i Danmark er, at danskerne er det land, hvor flest angiver at kunne opretholde kontakten med venner og familie under pandemien. Ligeledes oplever færrest danskere, at de står alene under pandemien. De positive psykosociale konsekvenser af social støtte er væsentlige i et langstrakt pandemi-forløb.

11.1 Andel der har været i kontakt med nære venner og/eller familie på tværs af lande

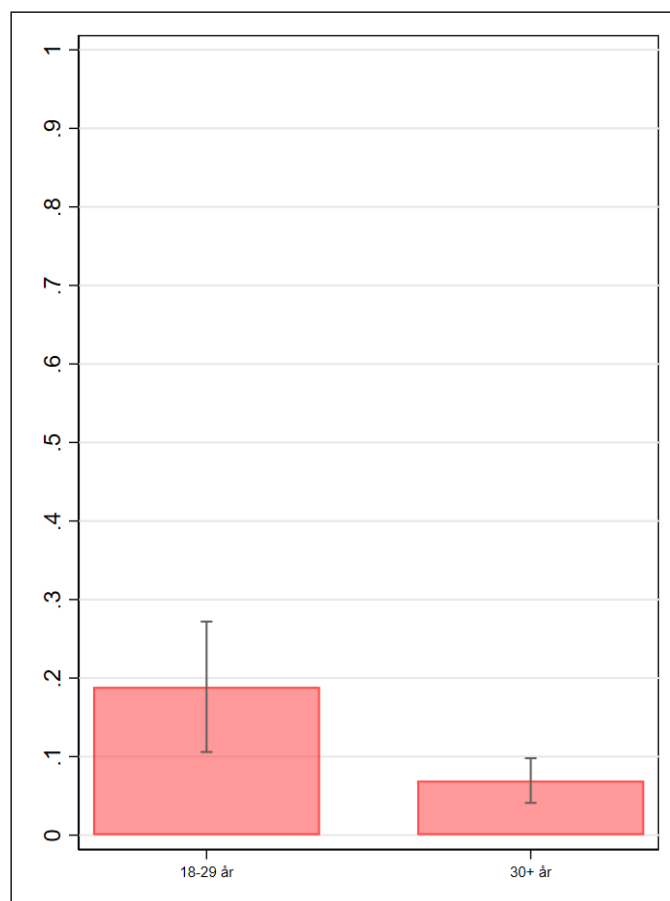
11.2 Andel der oplever at stå alene i den nuværende situation på tværs af lande

Note: N = 8.580. De lodrette streger på søjlerne indikerer 95% konfidensintervaller. Figurene viser andelen, der har svaret "I høj grad" eller "I nogen grad" til følgende spørgsmål: 1) "I hvilken grad har du været i kontakt med nære venner og/eller familie, som du ikke bor sammen med, den seneste uge?" og 2) "I hvilken grad føler du, at du står alene i den nuværende corona-situation?". Figurene indeholder data for perioden 16/8-19/9.

12 Kun 9 procent af danskerne angiver at de ikke kan blive ved med at overholde restriktionerne mod corona-virus ret meget længere. Dette gælder i højere grad for unge end for resten af befolkningen.

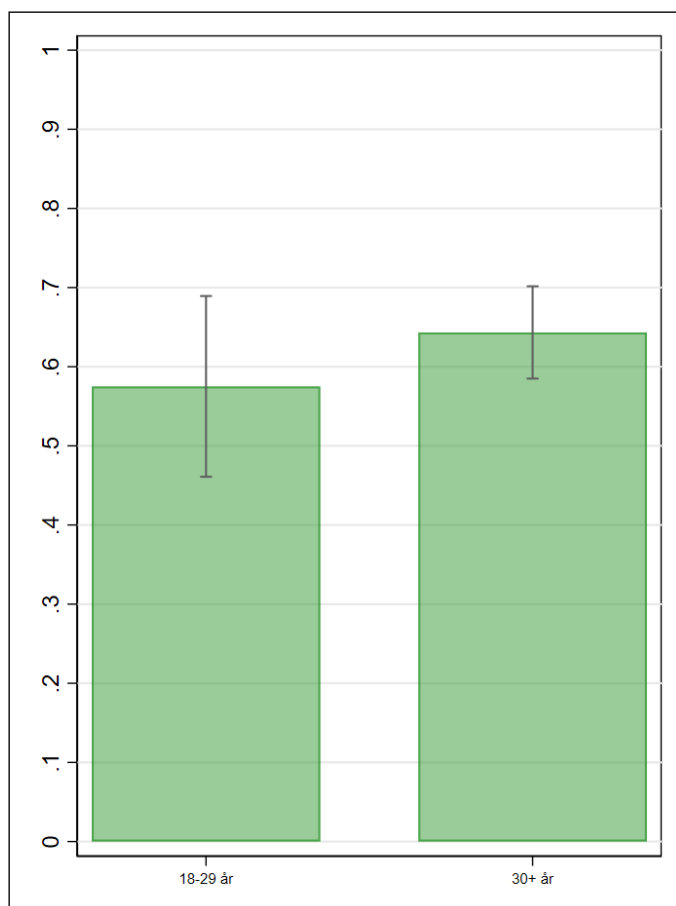
12.1 Andel der ikke kan blive ved med at overholde restriktionerne ret meget længere

Note: N = 519. De lodrette streger indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser andelen, der har svaret "Helt enig" eller "Delvis enig" til følgende spørgsmål: "Jeg tror ikke, at jeg kan blive ved med at overholde restriktionerne mod corona-virus ret meget længere".

13 63 procent af danskerne mener, at det er vigtigt for dem, at de nemt kan blive testet for corona-virus, for at håndtere de usikkerheder der er i den nuværende situation. Der er ikke store forskelle på tværs af aldersgrupperne, men personer på 30 år og derover angiver i lidt højere grad end unge, at det er vigtigt for dem.

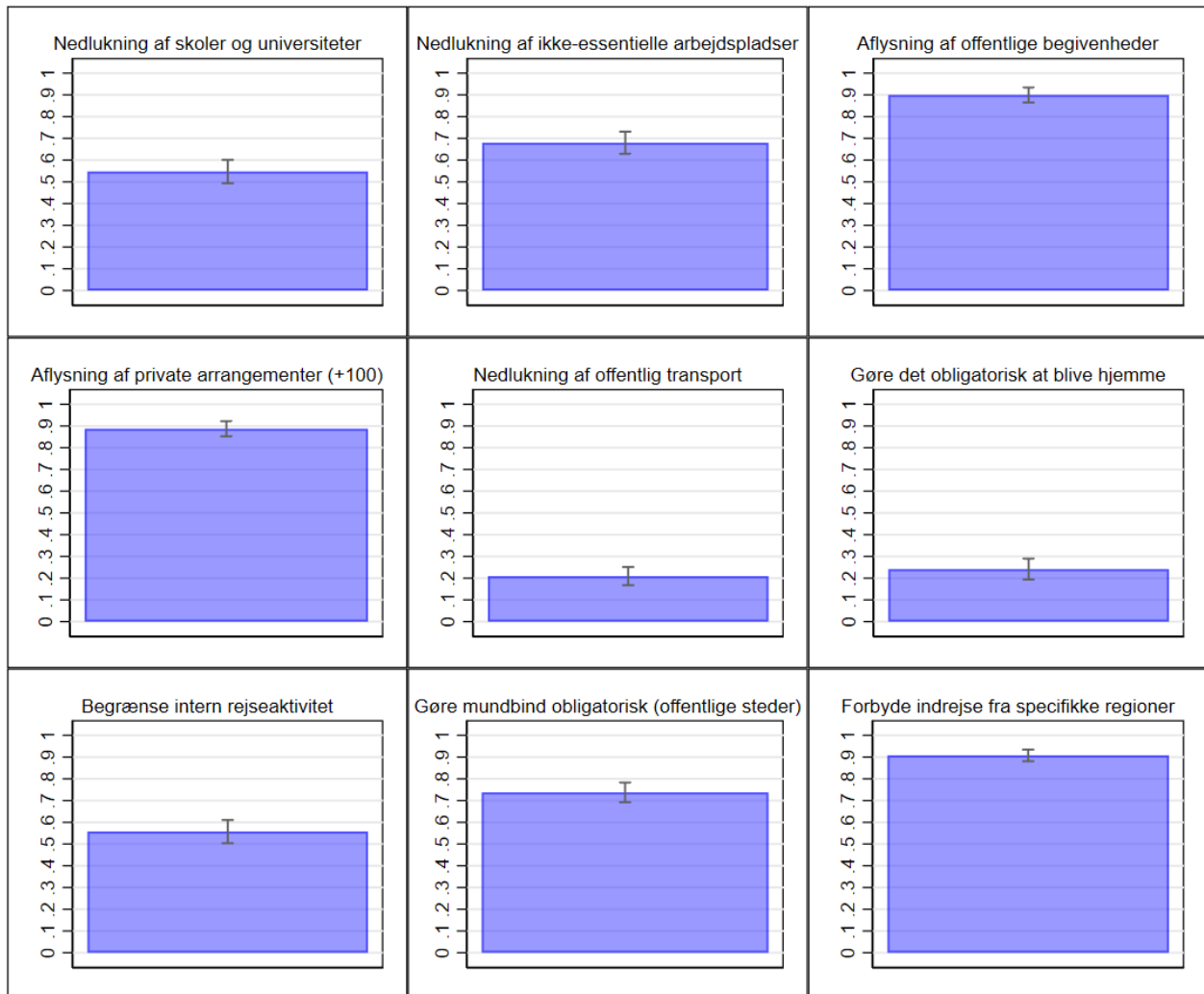
13.1 Andel der mener, at det er vigtigt let at kunne blive testet for at håndtere de usikkerheder der er i den nuværende situation

Note: N = 519. De lodrette streger indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser andelen, der har svaret "Helt enig" eller "Delvis enig" til følgende spørgsmål: "Det er vigtigt for mig, at jeg let kan blive testet for, om jeg er smittet med corona-virus for, at jeg kan håndtere alle de usikkerheder, der er skabt i den nuværende situation med corona-virus".

14 Danskerne støtter aflysning af offentlige begivenheder, aflysning af private arrangementer med mere end 100 deltagere samt at forbyde indrejse for udlændinge fra specifikke regioner. Desuden er der moderat opbakning til nedlukning af alle ikke-essentielle arbejdspladser og at gøre det obligatorisk at bære mundbind på offentlige steder.

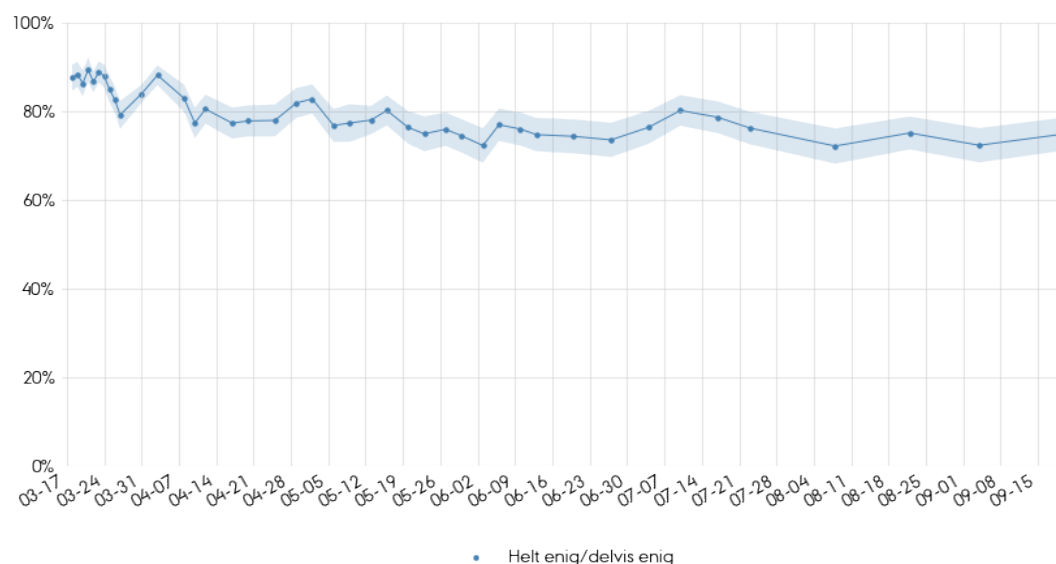
14.1 Andel der støtter op om de respektive tiltag for at stoppe smittespredningen.

Note: N = 519. De lodrette streger indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser andelen, der har svaret "Støtter op" til følgende spørgsmål: "Som du måske ved, så har mange lande indført forskellige tiltag for at stoppe spredningen af COVID-19 epidemien. Vi vil gerne vide om du støtter eller er imod de følgende tiltag i dit land: 1) nedlukning af skoler og universiteter, 2) nedlukning (eller tvungen hjemmearbejde) af alle ikke-essentielle arbejdspladser (eks. supermarkeder og lægehuse), 3) aflysning af offentlige begivenheder, 4) aflysning af private arrangementer med over 100 deltagere, 5) nedlukning af offentlig transport, 6) gøre det obligatorisk for folk at blive hjemme (kun at måtte forlade huset med særlige undtagelser), 7) begrænse den interne rejseaktivitet mellem byer/regioner, 8) gøre det obligatorisk for folk at bære mundbind på offentlige steder, 9) forbyde indrejse for udlændinge fra specifikke regioner".

15 Gennem hele perioden har opbakningen til den førte politik for at håndtere corona-virussen både været høj og svagt faldende. Opbakningen har dog været stabil de seneste uger.

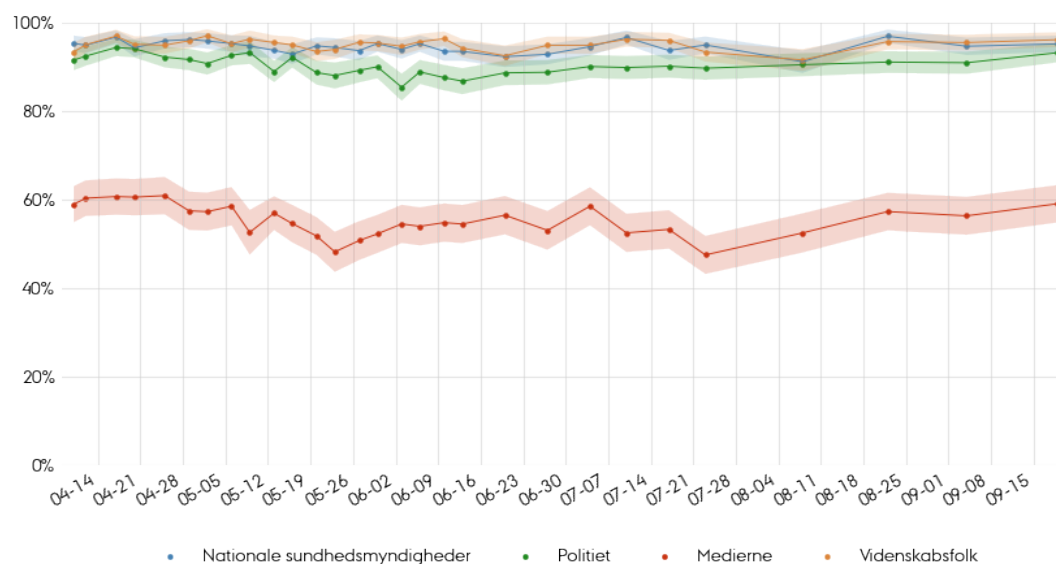
15.1 Udvikling i andelen, der mener, at regeringen har ført den nødvendige politik for at håndtere corona-virussen

Note: N = 23.292. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret "Helt enig" eller "Delvis enig" til følgende spørgsmål: "Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn: Regeringen har ført den nødvendige politik for at håndtere corona-virussen."

16 Danskerne har haft et konstant højt niveau af tillid til både de nationale myndigheder, politiet og videnskabsfolk. Der er et markant lavere niveau af tillid til medierne.

16.1 Udvikling i danskernes tillid til autoriteter og organisationer

Note: N = 14.901. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret "I nogen grad" eller "I høj grad" til følgende spørgsmål: "Hvor meget stoler du på de følgende institutioner, når det kommer til corona-krisen? 1) De nationale sundhedsmyndigheder, 2) Politiet, 3) Medierne, 4) Videnskabsfolk."